

Maraş Yerel Basımında 1957 Seçimleri Ve Siyasi Partiler¹**Cengiz ŞAVKILI**Yrd. Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi**Özet**

1946 seçimleri ile çok partili hayata geçen Türkiye, seçim iradesini birden fazla parti arasında belirleme hakkına erişmiştir. CHP ve DP'nin iki ana kanadı temsil ettiği bu siyasal sistemde birçok farklı siyasi partide kurulmuştur. Ancak iktidar ve muhalefet kanatları bu iki parti tarafından ağırlıklı temsil edilmiştir. 1946-1960 yılları arasında halk, demokratik ilkeler çerçevesinde seçimler yoluyla tarafını ve eğilimini belli etmiştir. 1946 seçimlerinden itibaren 1957 yılına kadar üç seçim dönemi geçiren Türkiye, bu seçimlere oldukça gergin bir siyasi havada girmiştir. İktidar ve muhalefet ilişkilerindeki gerginliğin hat safhaya ulaştığı bu seçim döneminde iç ve dış politik olaylar seçim propaganda araçları olarak kullanılmıştır. Öte yandan DP'nin giderek artan antidemokratik uygulamaları partiler ve kamuoyu nezdinde de tepki ile karşılaşmıştır. Bu atmosferde girilen 1957 seçimleri DP'nin oylarını düşürmesine karşın zaferiyle sonuçlanmıştır. Bu seçimlerde DP'nin kaybettiği 23 vilayetten biri olan Maraş tercihini CHP'den yana kullanmıştır. 1946 seçimlerinden sonra tekrar CHP'ye kayan Maraş'ın seçmen eğiliminin incelendiği makale bu değişimin sebeplerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: 1957, seçim, propaganda, DP, CHP, Maraş.

1957 Elections And Political Parties In Maras Local Press**Abstract**

Turkey, which passed through multi-party life the elections of 1946, has reached the right to choose between multiple parties. Many different political parties have been established in this political system, in which the CHP and DP represent two main groups. However, the ruling and opposition groups were heavily represented by these two parties. Between 1946 and 1960, the people showed their side and tendency through elections in the framework of democratic principles. Turkey, which had undergone three elections to 1957 from the 1946

¹ Gönderi/Kabul Tarihi: 26.05.17/04.07.17

elections, entered these elections in a very nervous political atmosphere. Domestic and foreign political events were used as election propaganda tools in this period that the tension increased between ruling and the opposition. On the other hand, the parties and the public reacted to the increasingly anti-democratic practices of the DP. The election of 1957, entered in this atmosphere, resulted in victory of DP in spite of DP's votes were dropped. Maras, one of the 23 provinces that DP lost in these elections, preferred the CHP. In this paper that examines the voting tendency of Maras, who moved back to the CHP after the 1946 elections, aims to reveal the causes of this change.

Keywords: 1957, Election, Propaganda, DP, CHP, Maras.

GİRİŞ

Her siyasal sistem kendi meşruiyetini sağlamak için topluma dayanmak zorundadır. Seçimler, bu kapsamda demokratik yönetim ya da demokratik olduğu iddiasındaki sistemler tarafından tercih edilen bir olgu olmuştur. Nihayetinde her seçim, demokrasi ile ilişkili olmasa da her demokratik yönetimin seçimle kopmaz bir ilişkisi vardır (Sezen, 2010: 51). Siyasal gücü elinde bulunduran siyasal partiler, uygulama ve icraatlarının toplum nezdindeki kabul ve onanma oranını en iyi seçimler yolu ile sınama fırsatı bulurlar. Bu kapsamda seçimler yoluyla siyasal katılımın sağlanması, bireyin sosyo-ekonomik, psikolojik, kültürel, çevresel, yerleşme biçimi, cinsiyet, meslek, eğitim ve gelir düzeyi gibi çok yönlü etmenler altında iradesini ortaya koyduğu bir metot olarak dikkat çeker (Kapani, 1992: 133). Birey veya çevreden kaynaklı bu faktörler etrafında siyasal katılım ve bunun en iyi yansıyan ifadesi olan oy kullanımı demokratik ölçüler içinde değerlendirilir.

Türk siyasal hayatına Meşrutiyet dönemi ile giren siyasal katılım olgusu, Cumhuriyet Döneminde de vazgeçilmez bir demokrasi unsuru olmuştur. Halkın iktidarı sınama ve deneme aracı olarak kullandığı siyasal katılım yöntemi olarak seçimler, çok partili dönemde asıl anlamı ile uygulamasını bulmuştur. Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin ana partiler olduğu bu yeni dönemde Türk siyasal hayatının yeni ve renkli bir rekabet kültürünün doğuşuna da şahit olunmuştur. 1946 seçimleri ile beraber Türk Siyasal hayatında çok partili hayata geçilmiş ve 1950 seçimleri ile beraber beyaz ihtilal olarak nitelenen bu seçimlerle 27 yıl süren CHP iktidarı sona ermiştir (Bulut, 2009: 126). Bu seçimlerden sonra muhalefete düşen CHP, bundan sonra iktidara karşı hızlı ve sert tepki göstermeye başlamıştır. Öte yandan CHP ve DP'nin yanı sıra birçok yeni siyasal partinin kurulduğu bu yeni dönemde yaklaşık 10 yıl sürecek bir DP iktidarı başlamıştır.

Hızla ülkenin her yerinde örgütlenen DP'nin yanı sıra, Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Hürriyet Partisi de faaliyet göstermektedir. 1946-1957 yılları arasında

1950, 1954 ve 1957 seçimleri olmak üzere üç genel seçim yapılmıştır. Bu seçimlerde tek dereceli seçim sistemi uygulanmıştır. Bu dönemdeki seçimlerde 5 Haziran 1946 tarih ve 4918 sayılı Mebus Seçim Kanunu ile 16 Şubat 1950 tarih ve 5545 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu yürürlükteydi. Bu kanunlar üzerinde 1954 ve 1957 yılında yapılan seçim tartışmalarına neden olmuştur. Buna değişikliklerden en önemlisi 1954 yılındaki düzenleme ile sadece elle yazılı karma listelerin geçerliliği kabul edilmiş, bunun dışında basılı listelere izin verilmemiştir. Yani siyasi partilerin ortak bir liste şeklinde aday göstermesine izin verilmemiştir. 30 Haziran 1954 tarihinde yapılan bir kanun değişikliği ile bir siyasi partiye adaylık için başvurup herhangi bir sebeple adaylığı reddedilen bir aday başka hiçbir siyasi partiden veya bağımsız aday olamayacaktı. Böylece DP kendisinin aday göstermediği kişilerin karşı hareket içinde seçime girmesini engellemiştir (Tuncer, 2012: 16). Böylece karma liste yapılarak oy kullanılmasını zorlaştıran bir değişiklik yapılmıştır. 109. Madde üzerinde 1957'de yapılan değişiklik ile de elle veya her ne suretle olursa çoğaltılmış oy pusulalarının da geçersiz sayılacağı ilan edilmiştir. Okuryazar oranının düşük olduğu ülkede oy kullanma usulü dışında karma liste hazırlanması da engellenerek oy kullanma daha da zorlaştırılmıştır (Tuncer, 2003: 115-116). Bahsi geçen değişikliklere karşın bu seçimlere katılarak meclise giren partiler 1950'de CHP, DP, MP ve bağımsızlar; 1954'te CHP, CMP, DP, TKP ve bağımsızlar; 1957 seçimlerinde ise CHP, CMP, DP, HP ve bağımsızlardan oluşmuştur (Tuncer, 2003: 362-365).

1957 seçimlerine girerken ülkedeki siyasi atmosferin gergin olduğu bilinmektedir. Bu dönemde iktidar ve muhalefet partileri arasındaki ipler kopma noktasına gelmiştir. Bir yandan dış politikada Kıbrıs sorunu ile gündeme gelen 6-7 Eylül olayları ile baş etmek durumunda kalan DP, ekonomik sıkıntılarla ve zorlu bir muhalefet ile karşılaşmıştır (Akşin, 2003: 217-218). Bu iç ve dış gelişmeler nedeniyle genel seçimlerin öne alınması gündeme gelmiştir. Yaşanan hükümet krizi nedeniyle erken seçime hazır olduğunu açıklayan CHP'nin desteği ile seçmen listeleri 28 Nisanda askıya çıkarılmıştır. Bu dönemde DP içinde Orhan Köprülü ile Fuat Köprülü'nün istifaları (Ulus, 1957: 1) ve Turan Feyzioğlu'nun CHP'den aday olacağını açıklaması partiler içinde de sıkıntıya neden olmuştur. Öte yandan seçimlere giden süreçte Basın Kanunu ile basın özgürlüğünün kısıtlanması, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı'nın sınırlandırılması, CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek ve CMP Başkanı Osman Bölükbaşı'nın tutuklanması (Ulus, 1957: 1) gibi durumlar ortamı daha da gerginleştirmiştir. Bu durum karşısında işbirliği yapma kararı alan muhalefet partilerinin seçim kanunu üzerinde yapılan düzenlemeler ile bu ittifak ihtimali engellenmiştir. CHP, CMP, Hürriyet Partisi tarafından sıklıkla gündeme getirilen işbirliği çağrıları sonunda yapılan görüşmelerde ilk başta bir anlaşma sağlanmış olmakla beraber seçim kanundaki değişiklikler bu ittifakı engellemiştir. İnönü'nün açıklaması ile CHP, seçimlere herhangi bir muhalefet partisi ile ittifak

yapmadan bağımsız olarak girme kararı almıştır (Bulut, 2009: 128-129). 27 Ekimde yapılan seçimlerde ülkenin bazı yerlerinde seçim kavgaları olmuştur (Aslan, 2014: 85-86). Seçim sonuçlarına göre DP kazanmış olmasına karşın oyları düşmüş ve 424, CHP oylarını artırarak 178, CMP ve Hürriyet Partisi ise 4'er milletvekili çıkarmıştır. CHP oylarındaki artış bir önceki seçime göre % 5.71, DP oylarındaki düşüş ise % 10.72 olmuştur (Albayrak, 2004: 299-300). 1957 seçim sonuçları DP'nin iktidarı boyunca en az katılımın olduğu seçimler olmuştur (Türk, 1969: 81). Seçim sonuçlarından güç alan CHP için daha kuvvetli bir muhalefet dönemi başlarken, DP ise iç ve dış çalkantılarla dolu bir döneme girmiştir.

1957'de çekişmeli geçen seçimi, yerel ölçekte de inceleyebilmek mümkündür. Ülkenin genel siyasi durumunun takip edilebildiği yerlerden biri de Maraş'tır. Maraş, 1946 seçimlerinde CHP'den 5, Bağımsız 1 olmak üzere 6 milletvekili çıkarırken, 1950 ve 1954 seçimlerinde DP'den 7 milletvekili çıkarmıştır (Tuncer, 2010: 334). Çok partili hayata geçiş ile beraber siyasi tercihlerinde de açık bir değişim gözlemlenen Maraş için 1957 seçim sonuçları, oldukça ilginç bir tablo ortaya koymuştur. Maraş, 1957 seçimlerinde 9 milletvekilinin tamamını CHP'den çıkararak siyasi tercihlerinde yeni bir değişim evresine girmiştir (Tuncer, 2003: 353). Maraş'ta yerel basında takip edilen 1957 seçimlerinin değerlendirilmesi önemli bir kaynak olmuştur. Dönemin Maraş yerel basınının üç temsilcisi aynı zamanda üç ana partinin de sözcüsü niteliğindedir. Bu gazetelerden Demokrasiye Hizmet gazetesi Demokrat Parti yanlısı tutumu ile dikkat çekmiştir. Oldukça sert eleştirileri ile seçim sonuçları bu gazete üzerinden takip edilebilmektedir. CHP yanlısı bir tutum izleyen Halk Postası gazetesi ve CMP taraftarlığı ve bilhassa parti genel başkanı Osman Bölükbaşının tutuklanması ile beraber daha açık yazılar yazan Maraş'ın Sesi gazetesi diğer önemli yayın organlarıdır. Üç farklı görüşün temsilcisi olan bu yayın organları üzerinden takip edilecek olan Maraş'taki 1957 seçimleri, yerel ve genel sonuçları ile oldukça ilgi çekici bir konu olmuştur.

1957 YILINDA MARAŞ'TA SİYASİ PARTİLERİN GENEL DURUMU

Maraş'ta 1957 yılında mevcut iktidar ve ana muhalefet partileri olan Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin yanı sıra Cumhuriyetçi Millet Partisi de bulunmaktadır. Bununla birlikte Maraş'ta seçimlere katılacağı beyan etmiş olmakla beraber il veya ilçelerde herhangi bir teşkilatı bulunmayan Türkiye Komünist Partisi'nin ismen varlığı da bilinmektedir. Hürriyet Partisinin ise Maraş'ta bir teşkilatı bulunmamaktadır (Demokrasiye Hizmet, 1 Ekim 1957: 1). CHP anlaşıldığı kadarı ile Maraş'ta uzun süredir etkisiz bir varlık göstermektedir. Ancak 1957 seçimleri CHP Maraş teşkilatında da bir hareket oluşturmuştur. 1956 yılında yapılması planlanan ancak yapılamayan ocak kongreleri 1957 yılı itibarı ile yapılmış ve bu konuda teşkil edilen ekipler hızla çalışmalarına başlamıştır. Bu

konuda bilhassa milletvekilleri ve ileri gelen şahsiler önemli roller üstlenmişlerdir (Halk Postası, 8 Ocak 1957: 1).

CHP Maraş İl Kongresi, 3 Haziran 1957'de Yeni Sinema Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. 153 delegeden 102'sinin katılımı ile gerçekleştirilen kongrenin başkanlığı Abdülkadir Sezal tarafından yapılmıştır. Yapılan seçim sonucunda parti il başkanlığına da yine 107 oydan 99'unu alan Abdülkadir Sezal seçilmiştir. İl İdare Kurulu üyeleri ise Şih Mehmet Altın, Nusret Durakbaşa, Nazım Bayazıt, Derviş Şerefoğlu, Mehmet Şişman, Kemal Aksöyek, Mehmet Kocabaş, Ali Kuşçu, Ali Aytemiz, Muharrem Çiferaslan seçilmiştir (Halk Postası, 4 Haziran 1957: 1). Parti il kongresine Mehmet Şişman ve Abdülkadir Sezal arasındaki çatışma yansımış ve Mehmet Şişman ile taraftarları katılmamıştır (Maraş'ın Sesi, 4 Haziran 1957: 1). Parti içindeki çalkantılar sıklıkla yerel basına da konu olmuştur. Muhalif basına göre CHP Maraş il teşkilatı başkanı Mehmet Şişman ile Emin Soysal'ın istifa ettiği duyumu yayılmıştır (Demokrasiye Hizmet, 15 Ağustos 1957: 1). Bu ihtilafın çözülmesi için yenilenmesine karar verilen il kongresi seçimlerinde daha sonradan CHP Maraş İl Başkanlığı'na Kemali Bayazıt seçilmiştir. Parti içinde çekişmeler başlamıştır. Bu çekişmeler sonucunda Kemali Bayazıt'ın İl Başkanlığı'na seçilmesi ile CHP Maraş şubesindeki anlaşmazlıklar son bulmuştur (Halk Postası, 18 Ağustos 1957: 1).

Aynı yıl içinde Maraş'ta seçimlerden biraz önce Demokrat Parti il kongresi yapılmıştır. Sükûnet içerisinde geçtiği belirtilen kongre, 15 Ağustos 1957 tarihinde Yeni Sinema binasında yapılmıştır. Kongre sonunda Demokrat Parti Maraş İl Başkanlığına aynı zamanda milletvekili olan Remzi Öksüz, ikinci başkanlığa ise Ali Hüdayioğlu seçilmiştir. Kongre sırasında yapılan konuşmalara göre parti şehirde aktif bir çalışma yürütmemektedir. Parti faaliyet olarak sadece hükümet icraatlarını anlatmıştır (Demokrasiye Hizmet, 16 Ağustos 1957: 1).

1957 Seçimlerinde Maraş'ta Seçim Propagandaları

DP, 1957 seçimlerinde seçim beyannamesi ve programı ilan etmemiş ve çalışmalarını yedi yıllık iktidarı boyunca ortaya koyduğu ilkelere göre belirlemiştir. Bu durum böyle devam ederken CHP, 10 Ekim'de seçim beyannamesini ilan etmiştir. Beyannamede, CHP'nin iktidarda olmadığı tarihten beri özgürlüklerin giderek kısıtlandığına ve ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krize dikkat çekilmekteydi (Aldıkaçtı, 1959: 19).

Seçimlere bir ay süre kala 27 Eylül itibariye şehirde partilerin seçim çalışmaları yoğunlaşmıştır. DP içinde vekiller arasındaki anlaşmazlıklar giderilmeye çalışılmıştır. Bu arada vekillik başvurularının en fazla DP'ye yapıldığı görülmüştür. Ancak eski vekillerin yerlerini koruyacakları ve yeniden aday gösterilecekleri muhalif basın tarafından iddia edilmiştir. Seçimde hızla

çalışmalarına devam eden partilerden biri de CMP olmuştur. Köylere ve Pazarcık'a teşkilat kurmaya çalışan Parti Müfettişi Ahmet Bilgin ziyarette bulunmuştur. TKP faaliyette bulunmadığı halde partinin Belediye Reisinin Vekâletine verilmesi kaygıya neden olmuştur. Etkili bir muhalefet yapan CHP ve CMP taraftarları yerel basında iktidar aleyhinde yazılar yazmışlardır. Bilhassa DP'li seçmenlere kendilerinin yanında yer almalarını istemiştir (Maraş'ın Sesi, 27 Eylül 1957: 1).

CHP yanlısı gazeteler tarafından seçime öncesi yapılan yayınlarda; seçmen kütüklerini incelemeye ve bir yurttaş olarak vazifelerini yerine getirmeye çağırılmıştır.

"Seçmen yurttaş,

Bugünkü gidişatı beğenip beğenmediğini 27 Ekim günü oylarınla ifade edeceksin. Oy vermenin ilk ve yegâne şartı seçmen kütüğüne kayıt olmaktır. Partimiz teşkilatı; Ocaktan ile kadar her kademesiyle seçmen kütüklerinin düzenlenmesinde ve tek seçmen kütüklerinin düzenlenmesinde ve tek seçmen vatandaşın kütük dışı kalmamasında kanunun tanıdığı bütün hakları kullanacaktır." denilerek bütün seçmenlerden kütüklerde isimlerini kontrol ederek ismi bulunmaması durumunda şahsen veya partinin ilgili şubelerine yazılı ve sözlü olarak başvurması gerektiği, bu itiraza iki gün içinde cevap verilmesi, verilmemesi durumunda bağlı bulunduğu sulh hâkimliğine başvurması belirtilmiştir. (Halk Postası, 20 Eylül 1957: 1).

Aynı çağrı diğer gazeteler tarafından da yapılmıştır. Bu çağrıda;

"Sayın Vatandaş,

27 Ekim'de vereceğin reyle hem kendinin hem de Türk Milletinin siyasi kaderini belirleyeceksin. Dört yılda bir kere eline geçen bu hakkından istifade edebilmen için 22 yaşını bitirdi isen seçmen kütüklerini dikkatle oku, ismin yoksa muhalif parti merkezindeki seçme bürolarını ve seçme kurulunu şikâyet et. İsmi mutlaka yazdır. Asıldıktan sonra da ismini ara. Mukaddes hakkını muhtarın gafletine veya kastına kurban etme!" açıklaması yapılmıştır (Maraş'ın Sesi, 28 Eylül 1957: 1).

Seçim öncesinde başlayan propaganda çalışmalarından ilki CHP tarafından Belediye Meydanı'nda yapılmıştır. Burada ilk olarak CHP Milletvekili Adayı Doktor Nusret Durakbaşa dört dakika süren bir konuşma yapmıştır. Ardından sıra ile adaylar iktidar aleyhinde ve yapılacakları işler hakkında konuştular. Oyları CHP'ye vermelerini istediler.

Maraş yerel basınında da yer alan bu propaganda konuşmaları tarafgir bir dille halka yansıtılmıştır. Örneğin DP yanlısı bir tutum sergileyen Demokrasiye Hizmet Gazetesi, bu seçim konuşmalarını ağır bir dille eleştirmiştir. CHP'nin 27 yıllık iktidarının fenalıklarını anlatarak, adayların İnönü'yü över şekilde konuşmalar yaptığını ifade etmiştir. Bu konuşmalar sırasında CHP Milletvekili Adayı Emin Soysal yaptığı konuşmada Demokrat Semeri tabirinin DP'liler adına hakaret anlamı içerdiği belirtilmiştir (Demokrasiye Hizmet, 16 Ekim 1957: 1).

Demokrat Parti'nin 18 Ekim'de yapılan Açık Hava Toplantısı da Belediye Meydanı önünde yapılmıştır. Oldukça kalabalık bir halk kitlesi önünde yapılan seçim çalışmasında ilk olarak söz alan DP Maraş Milletvekili Abdullah Aytemiz olmuştur. Bu konuşmada CHP'nin din ve vicdan hürriyetine yaptığı baskılar, cami ve mukaddesata yaptığı taarruzlar gündeme getirilerek, DP iktidarı ile beraber oluşan din ve vicdan hürriyetine vurgu yapılmıştır. Öte yandan daha sonra söz alan DP Maraş Milletvekili Mahmut Karaküçük, daha evvel CHP mitinginde kullanılan Demokrat Semeri ifadesini yeniden gündeme getirerek bütün akl-ı selim CHP'lileri ve Maraşlıları bu durumu protesto etmeye davet etmiştir (Demokrasiye Hizmet, 19 Ekim 1957: 1).

CMP tarafından da seçim propagandasının yapılmıştır. Maraş'ta bir örgütlenmesi bulunmayan CMP'nin CHP ile işbirliğine giderek, yurt genelindeki birlikteliğini burada da sürdürmüştür. CMP'ye yakınlığı ile bilinen Maraş'ın Sesi gazetesinde bildirildiği kadarıyla CMP ileri gelenleri, başlattıkları "Büyük Anadolu Seyahati" kapsamında Maraş'ı da ziyaret etmişlerdir. İlçe ve köylerden gelen partililerle yapılan görüşmelerde teşkilatın durumu ve yapılan çalışmalar hakkında bilgi almışlardır (Maraş'ın Sesi, 17 Mayıs 1957: 1). DP ile aynı gün yapılan CMP mitinginde oldukça az bir kitle önünde konuşmalar yapılmıştır. Genel görüş CHP'nin Maraş'ta CMP yardımı olmadan kazanamayacağı yönündedir (Demokrasiye Hizmet, 16 Ekim 1957: 1). Bu mitingde ilk olarak CMP Milletvekili Adayı Mustafa Kuşçuoğlu ve sonra Mahmut Ramazanoğlu söz alarak DP iktidarına şiddetle eleştirilerde bulunmuş, hayat pahalılığının söz verildiği gibi sona erdirilemediği belirtilmiştir. Daha sonra söz alanlar tarafından da DP iktidarını devirmenin bir zaruret olduğu ifade edilmiştir (Halk Postası, 8 Ekim 1957).

Partiler şehirdeki bütün teşkilat ağlarını harekete geçirerek seçimler öncesinde halk nezdinde çalışmalar yürütmüştür. Bu anlamda CHP Maraş teşkilatı bütün teşkilatı olanca kuvveti ile seferber etmiş, il ve ilçe teşkilatları sık sık toplantılar yapmış, çalışmalarını bir programa bağlayarak sistemli hale getirmişlerdir (Halk Postası, 25 Eylül 1957: 1).

12 Ekim 1957 tarihinde Şehrimizde DP çöküyor başlığı ile çıkan Halk Postası gazetesi CHP'nin propagandasını yapmaya devam etmiştir. Bu habere göre

Elbistan Belediye ve Umumi Meclisi'nde kitle halinde istifalar olduğu ve DP'nin burada ağır bir kayba uğradığı ifade edilmiştir. Buna göre CHP'li milletvekili adayları da Elbistan ve Göksun'da yaptıkları sistemli çalışma programları ve açık hava toplantıları ile halkın dikkatini çekmeyi başararak iyi bir imaj edinmiştir. Halk Postası 15 Ekim tarihli sayısında da, bu iddiasını Elbistan'da Özsoy Ailesi'nden Başka DP'li Kalmadı başlığı ile pekiştirmiştir (Halk Postası, 12 Ekim 1957: 1). Aynı şekilde şehirdeki ocak istifalarına da genişçe yer veren Halk Postası gazetesi propaganda da etkili olmuştur (Halk Postası, 12 Ekim 1957: 1).

Seçimlere az süre kala şehirde halkla temas ve propagandalar da devam etmiştir. CHP'nin daha aktif olduğu görülen bu propagandalarda ocaklar hala önemli buluşma noktaları olmuştur. Gazipaşa Ocağı'nda Kemali Bayazıt ve Mehmet Şişman tarafından yapılan konuşmalar yoğun bir halk kitlesi tarafından dinlenmiştir. Şişman tarafından DP'ye yapılan eleştirilerden halk memnun olmamıştır. Şişman konuşmasında; "*Yedi senelik kısa bir devrede kendi kendisini neredeyse tamamen ihtiyarlamış hisseden DP, hala Halk Partisi şunu yaptı bunu yaptı diye bizle uğraşmakla meşgul. Ama vatandaş bugün tamamen anlamıştır ki sayet dün yapılan bir haksızlık varsa bunun mesul şahısları da bugün DP saflarında haksızlıklarına devam etmektedirler. 3 gündür köyleri dolaşyorum. Köylü DP'den yüz çevirmiştir. Köylülere nasıl olsa iktidarı vermeyeceğiz diyorlarmış. Arkadaşlar rica ederim bu gibi safsatalar çok gülünç oluyor. Çünkü iktidarı kendileri verecek değil millet verecektir.*" demiştir (Halk Postası, 14 Ekim 1957: 1).

17 Ekim'de Nahir Önü'nde CHP tarafından yapılan açık hava toplantısında da DP aleyhinde konuşmalar yapılmış ve özellikle DP'nin dış politika konularında halk üzerinde bir etki yaratmaya çalıştığı iddia edilmiştir. Gazeteye göre Nahir Önü'nde DP tarafından yapılan mitingde halk, DP'li adayları taşıyarak konuşturmamıştır. Buna mukabil halk tarafından sevgi ile karşılanan CHP'liler propagandalarını rahatlıkla yerine getirmiştir. CHP adayı Halil Gürün, DP'nin Bağdat ve Balkan Paktını imzalamış olmakla bir övünme payı çıkardığını belirterek, her iki paktın da geçersiz ve niteliğini kaybetmiş olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan Mısır tarafından kovulan büyükelçi konusuna da değinerek, CHP iktidarı zamanında hiçbir elçinin bu muameleye tabi tutulmadığını ifade etmiştir. İç politika konusunda konuşan Kemali Bayazıt ise yedi yıldır iktidarda bulunan DP'nin Maraş'a hiçbir hizmette bulunmadığını ve yokluk ve pahalılığın halkın belini büktüğünü ifade etmiştir. Son cümleleri ise ister rey verin isterseniz vermeyin fakat şu iktidarı düşürün şeklinde bir çağrı ile son bulmuştur (Halk Postası, 18 Ekim 1957: 1).

Bu siyasi seçim propagandaları boyunca dikkat çeken noktalardan biri de din ve inanç konusunun siyasette bir istismar olarak kullanılmış olmasıdır. Bilhassa mitinglerde halkı etkilemek için kullanılan temel unsurun din konusu olduğu

görülmüştür. Keza Menderes'in Adana yaptığı seçim mitinginde CHP'yi iktidarda kaldığı süre boyunca dini ve Müslümanlığı önemsemediğini, imam hatip sayısının kendi dönemlerinde arttığını ve ezanın CHP tarafından Türkçe okunmasını sağlandığını ifade etmiştir (Zafer, 23 Ekim 1957: 1). Maraş özelinde de adayların söyleminde bu ifadelere rastlamak mümkündür. CHP, DP tarafından kâfir ve dinsiz olarak nitelenmiştir. Adayların konuşmalarından da sürekli olarak görülebilecek bu durum adeta halkı etkilemenin en önemli yolu olmuştur. Buna göre örneğin; CHP adayı Abdullah Aytemiz, kendisine isnat edilen kâfir sözüne karşı CHP'ye kâfir diyenler kâfirdir diyerek düzeltmiştir (Halk Postası, 19 Ekim 1957: 1). Öte yandan Halk Partisi yanlısı yerel basında ulusal medyaya da konu olan Menderes'in Papaz Athenegoras ile olan fotoğrafı paylaşılmış ve altına sayısız camii yaptırdık diyen Menderes'in Papaz Athenegorasla görülüyor yazısı düşülmüştür (Halk Postası, 22 Ekim 1957: 1). Bu durum halkın algısını etkilemek amacıyla kullanılmıştır.

CMP, yeni bir örgüt ağına sahip olmakla beraber Maraş'ta yaptığı olumlu etki aleyhte bazı yorumlar ortaya çıkarmıştır. CMP Maraş İl Başkanlığı tarafından haklarında çıkan milletvekili aday gösterme işlemleri ile ilgili iddialara bu kapsamda bir yanıt verilmiştir. Özellikle bu cevapta partinin süratle gelişmesini desteklemek için ortaya atıldığı şüphe götürmeyen aday belirleme ve parti tüzüğü ile ilgili iddialar yanıtlanmıştır. Buna göre parti milletvekilliği iktisadi tezgâhlarda mamul bir meta olmadığından hiçbir surette hiçbir kimseye garanti edilemez ifadesi ile aday belirleme sürecine yönelik eleştiriler yanıtlanmıştır. Anayasanın bir hak olarak tanıdığı adaylık üzerinde gayr-i meşru yoldan bir tasavvurda bulunulamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca partiye üye olup maddi ve manevi her şekilde partiye faydası bulunan bütün şahsiyetlerden adaylık konusunda istifade edilebileceği de belirtilmiştir (Maraş'ın Sesi, 12 Haziran 1957: 1).

Öte yandan CMP Maraş İl Başkanlığı tarafından muhalefet partileri ile yapılması gündemde olan ittifak iddialarına karşı bir tebliğ yayınlanmıştır. Bu tebliğde:

1-CMP bütün vilayetlerimizde olduğu gibi Maraş'ta da seçimlere müstakil olarak girecektir.

2-Herhangi bir parti ile gizli veya aşikâr hiçbir anlaşma ve birleşme mevzubahis olmadığı gibi CMP ile de prensip ve inanışlar bakımından hiçbir mevzuda birleşme imkânı mevcut değildir.

3-Vatandaş önümüzdeki milletvekili seçiminde reylerin CMP'ye vermek suretiyle bundan evvel denenmiş olan her iki partiyi mağlup edecektir.

4-CMP seçim kampanyasını açmış olup, yer yer çalışmalarına devam etmektedir. Muarızlarımızın CMP çalışmıyor, başında adam yok diyerek yaptıkları propagandaya inanmayınız. Üzerinde adalet terazisi taşıyan oy pusulaları yalan yanlış propaganda yapanların yalanlarını size gösterecektir (Maraş'ın Sesi, 24 Eylül 1957: 1).

Bu açıklama 19 Eylül'de İnönü tarafından yapılan açıklamanın ardından işbirliğinin seçimler boyunca gerçekleştirilmeyeceğinin de göstergesi olmuştur. Seçim propagandaları 23 Ekim itibari ile son bulmuştur (Demokrasiye Hizmet, 23 Ekim 1957: 1).

Maraş'ta 1957 Yılı Seçimleri

1957 seçimleri ile ilgili Maraş basınında yer alan ilk haberler, seçimlerin Demokrat Parti Meclis Grubu toplantısında alınan karar ile sonbaharda yapılmasının kararlaştırılmış olduğunun ifade edilmesidir (Demokrasiye Hizmet, 6 Eylül 1957: 1). Öte yandan muhalefet partileri arasında yapılacak işbirliği konusu da yerel basında yer almıştır. İktidarda bulunan Demokrat Partisi karşısında muhalefet partilerinin eşit ve adil koşullarda yarışamayacağı gerekçesi ile 13 Ağustosta yaptıkları liderler toplantısında bu ittifak konusu gündeme gelmiştir. CHP, CMP, Hürriyet Partisi liderleri arasında yapılan görüşmede işbirliği yapılmasının zarureti ortaya konulmuş ve çalışmalar yapılması kararı alınmıştır (Halk Postası, 14 Ağustos 1957: 1). Alınan karar gereğince mecliste temsil yüzdeleri belirlenen partilerin oranlamaları, CHP % 40, CMP % 22, Hürriyet Partisi % 20, Müstakiller % 18 olarak kontenjanlar belirlenmiştir (Halk Postası, 23 Ağustos 1957: 1).

Seçim tarihinin belirlenmesinden sonra ulusal medyada takip edilen haberlere göre iktidar ve muhalefet arasında gerilen ipler sonunda seçimlerde muhalefet partileri birleşme kararı alamaya yakın görünmektedir. Üç muhalefet partisi arasında varılan ortak karara göre her parti en kuvvetli olduğu bölgelerde seçime katılacak ve diğerleri onu destekleyecek bu olmazsa, genel seçimlere partilerden yalnız biri girecek ve diğer partiler destekleyecektir. Ancak bahsedildiği üzere muhalefet partileri bu birleşme kararını alınca DP, yaptığı kanun değişikliği ile seçime katılacak olan siyasi partiler, il ya da ilçe örgütü kurdukları her seçim çevresinde bağımsız olarak seçime katılmak ve o çevrenin seçeceği milletvekili sayısı kadar aday göstermek zorunda bırakılmıştır. Ayrıca altı aydan evvel partisinden ayrılan kimsenin başka partiden aday olması yasaklanmıştır (Resmi Gazete, 13 Eylül 1957: 17.850). Bu durum karşısında Maraş'ta ana muhalefet partisi CHP adına Kemali Bayazıt tarafından bir basın açıklaması yapılmıştır. Bu açıklamada genel hatları ile muhalefet partileri arasında yapılacak olan ittifakın nedenlerine değinilmiştir:

"Ankara'dan geliyorum. Türkiye'nin her tarafından aldığımız haberler vatandaşın muhalefeti takviye ettiği merkezindedir. Muhalefet partileri samimi olarak işbirliğine kararlıdır. Rejimin teminata bağlanması, vatandaş ihtiyaç ve sıkıntılarının bertaraf edilmesi için idealist demokrat partili arkadaşlarında muhalefeti desteklemelerini umuyoruz. Muhalefet partileri beyannamelerinde zikredildiği üzere muhalefet iktidarı kazanırsa yapacağı işler Türk Milletine ilan edilmiştir. ... Bu seçim mücadelesinin bundan evvelki mücadelelerde olduğu gibi şahısları hedef tutan şiddetli ve çirkin bir mücadele olmamasını, siyasi partiler için asılsız iddia ve isnatlardan arı sadece memleketin yüksekmenfaatini hedef tutan bir olgunluk içinde bir mücadele olmasını temenni etmekteyiz. Biz her zaman olduğu gibi buna çok dikkatli olacağız. Temennimiz iktidar partisinin iktidar partisinden de bizim anlayışımızda olmasıdır" açıklamasında bulunmuştur (Halk Postası, 18 Ağustos 1957: 1).

1950 ve 1954 seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin muhalefet partilerini eşit ve adil şartlarda bir seçim yarışından mahrum bırakması nedeni ile bu kararın alındığını ifade etmiştir. Sözlerine devam eden Bayazıt, CHP'nin yapı olarak 1950'den bu yana değişerek yenilendiğini ve kalan mevcut kadronun CHP'ye gönülden bağlanmış, kendi kaderini CHP ile bir tutmuş kişilerden oluştuğunu ifade ederek, Maraş'ta da yapılan il kongresi sonunda bütün münakaşa ve sorunların halledilerek seçimlerde birlik içinde hareket edileceğini belirtmiştir (Demokrasiye Hizmet, 18 Eylül 1957: 1).

Aynı tarihli gazetede eski CHP yeni DP Milletvekili Cahit Çubukçu'nun bir yazısına da yer verilmiştir. Buna göre yapılacak seçimlerde yeniden DP iktidarına izin verilirse halka büyük hizmetlere devam edileceği ve geçmişin yılmıklarından uzak durulacağı, iktidara karşı kurulacak olan muhalefet ittifakının bu seçimler sonunda fayda vermeyeceğinin anlaşılacağı ifade edilmiştir (Demokrasiye Hizmet, 18 Eylül 1957: 1).

Milletvekili adaylarının şehre demokrasiye hizmet edebilecek niteliğe sahip kişilerden seçilmesi konusunda 22 Eylül 1957 tarihinde çıkan bir yazıda Partili Vatandaş başlığı altında Maraş halkına çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrıda hangi partiden olursa olsun vatandaşlardan aday belirleme sürecinde para ve nüfuzu ile oy satın almaya çalışacak kişilerin etkisinde kalmaması istenmiştir. Buna göre Maraş'ın sorunlarına vakıf, eğitim, kültür ve tahsil bakımından yeterli kişilere oy vermeleri istenerek, bunun aksini yapmaları durumunda vatan ve millete karşı vazifelerini yapmamış olmak, demokrasiyi soysuzlaştırmış olmak ve kendi partinin kazanmasını engellemiş olmak gibi sonuçlar konusunda uyarılmıştır (Demokrasiye Hizmet, 6-22 Eylül 1957: 1).

Dönemin Maraş Valisi İbrahim Öztürk tarafından alınan talimat gereği Maraş halkına yapılan tebliğde milletvekili genel seçimlerinin 27 Ekim 1957 tarihinde

yapılacağı Resmi Gazete’de ilanının (Resmi Gazete, 19 Eylül 1957: 17.877) ardından yerel basın aracılığı ile de duyurulmuştur (Demokrasiye Hizmet, 6-24 Eylül 1957: 1). Hemen ertesi gün yine Vali İbrahim Öztürk tarafından halka yapılan tebliğde de seçmen kütüklerinin gözden geçirilmesi işleminin tamamlandığı ve 25 Eylül Çarşamba günü itibari ile 4 gün süre ile listelerin askıda tutulacağı belirtilmiştir (Demokrasiye Hizmet, 25 Eylül 1957: 1). Gerek muhalif gerek iktidar partili gazetelerin bulunduğu ortak nokta bu seçmen listelerinin seçmenlerce ciddiyetle incelenmesi ve eksik ve noksanların varsa belirlenerek tamamlanması olmuştur. Her iki kanadın Maraş temsilcisi olan gazetelerde bu konunun ciddiyeti ile ilgili sık sık haberlere yer verilmiştir (Halk Postası, 6-18 Mayıs 1957: 1).

Aday belirleme sürecinin başlaması ile partilere akın akın milletvekili adaylık müracaatları başlamıştır. Ancak bu başvuruların muhalefet partilerinden ziyade iktidar partisi DP’ye olduğu görülmüştür. Buna göre partiye başvuru sayısı 40-45’i bulmuştur. Başvuranlar arasında Maraş’ın önde gelen simaları da yer almaktadır. Eski DP milletvekili olup muhalefete geçen Selahattin Hüdayioğlu, Melek Hüdayioğlu, Şeref Hüdayioğlu, Celal Hüdayioğlu, Arkeolog Zekeriya Kürşat, Avukat Selahattin Aydın, Avukat Adnan Karaküçük, Pazarcıklı Matematik Öğretmeni Turgut Arısan gibi isimler bulunmaktadır. Bunlar içerisinde Zekeriya Kürşat tarafından hazırlanan beyannameler kaza ve merkez deneme heyetleri azalarına dağıtılmıştır. Bir seçim propagandası örneği de taşıyan bu beyannamede Kürşat, kendini ve aile köklerini uzun uzadıya tanıtarak, seçilmesi durumunda Maraş için yapacaklarını anlatmıştır (Demokrasiye Hizmet, 26 Eylül 1957: 1-2). Aynı şekilde DP adayı öğretmenlik, hâkimlik yapmış ve hâlihazırda avukatlık yapan Niyazi Zarifoğlu’da Demokrasiye Hizmet gazetesinde yayınladığı beyannamede halktan oy isterken seçilmesi durumunda ilk iş olarak, Kahraman hemşerilerim diye hitap ettiği şehrin Kahraman unvanının sicile işlenmesini sağlamak olacağını belirtmiştir (Demokrasiye Hizmet, 2 Ekim 1957: 1).

1946-1957 yılları arasında yapılan genel seçimlerde tek dereceli ve liste usulü çoğunluk seçim sistemi uygulanmıştır. Buna göre kullanılan oyların salt çoğunluğunu alan parti o seçim bölgesindeki tüm milletvekillerini kazanmış bulunmaktaydı (TÜİK, 2012: 12). Bu kapsamda partiler milletvekillerini bu sisteme göre belirlemekteydi. Seçim sürecinde deneme adı verilen bir ön yoklama sistemi yapılmış, aday başvurularının alınması ve nihai adayların belirlenmesi uygulaması yapılmıştır. Bu uygulama parti bünyesinde kurulan seçim komisyonlarının yapılan ön başvurulardan sonra adaylıkları belirleme işlemi anlamına gelmektedir. Ancak seçim kanunu, parti merkezlerin de % 30 ile % 50 oranında kendi adaylarını belirleme hakkı da tanımıştır. Bu durum özellikle partiler tarafından seçimi kazanma ihtimali zayıf görünen noktalarda merkezden

kendi adaylarını gösterme şeklinde ortaya çıkan bir uygulama olmuştur (Halk Postası, 30 Ekim 1957: 1). Buna göre bu seçimlerde 29 Eylül tarihi deneme uygulaması için belirlenmiştir. Partilere yapılan aday başvuruları bu tarihte değerlendirmeye alınmıştır. Ancak gazete haberlerine göre DP bu tarihte bile bir aday ilanında bulunmamıştır. Buna göre DP adaylarının merkezden gösterileceği ve genel olarak eski milletvekillerinin aday olacağı belirtilmiştir. Öyle ki seçimlere az süre kala hala DP adaylarının belirlenmemiş olması muhalif basında sıkça yer almıştır. DP ancak 7 Ekim tarihinde resmi olarak adaylarını açıklayabilmiştir (Halk Postası, 8 Ekim 1957: 1). Bilindiği üzere 1957 seçimlerinde DP, önceki seçimlerde yapılan hataları tekrar etmemek adına bizzat Menderes'in isteğiyle milletvekili adaylarını parti tarafından belirlemiştir. Bu seçimler sırasında 67 ilden sadece 39'unda aday yoklaması yapılmıştır. Maraş yoklama yapılmayan ve adayların Menderes tarafından belirlendiği 28 ilden biridir (Yaşar, 2014: 530). Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere DP'nin adayları genellikle tecrübeli eski milletvekillerinden seçilmiş ve yeni adaya pek şans verilmemiştir. Bununla beraber CHP'de belirtilen tarihte adaylar ilan olunmuştur (Halk Postası, 30 Ekim 1957: 1).

CHP'nin ülke genelinde açıkladığı milletvekili adaylarına bakılırsa bu adayların % 85'i yerel örgütler tarafından gösterilmesi dikkat çekicidir. Öte yandan bu adayların mesleki durumuna bakılırsa 211 hukukçu, 59 doktor, 58 tüccar, 57 çiftçi, 36 mühendis, 30 gazeteci, 21 yönetici, 20 sanayici, 18 eğitimci, 12 iktisatçı 10 maliyeci, 9 işçi, 6 eczacı olmak üzere geniş bir meslek yelpazesinden seçim yaptığı görülmüştür. Ayrıca bu grup içinde sanayicilerin azlığı ve eğitim düzeyinin yüksekliği dikkat çekicidir. DP aday listesinde ise daha evvel gösterilmiş olan 140 milletvekilinin bu seçimlerde aday gösterilmemesi tepkilere yol açmıştır (Albayrak, 2004: 296).

CHP Maraş milletvekili adayları listesine 8 Eylül 1957 tarihli gazetede yer verilmiştir. Buna göre; Doktor Kemali Bayazıt, Doktor Halil Gürün, Mehmet Şişman, Avukat Fehmi Evliya, Doktor Nusret Durakbaşa, Kemal Aksöyek, Şih Mehmet Altun, Mahmut Çakmak Maraş'tan; Mevlüt Akçay Ankara'dan; Avukat Hilmi Soydan, Emin Soysal, Avukat Sadettin Erten, Sait Erdoğan Elbistan'dan; Abdullah Yaycıoğlu Andırın'dan; İbrahim Özdemir Afşin'den, Dursun Ateş Göksun'dan adaylıklarını ilan etmiştir (Demokrasiye Hizmet, 8 Eylül 1957: 1). Deneme olarak nitelenen ön uygulamadan sonra adaylıkları kesinleşen milletvekilleri ve partileri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Tablo:1-Partilerin 1957 Seçimleri Maraş Aday Listesi
(Demokrasiye Hizmet, 1-3 Ekim 1957: 1).

DP	CHP	CMP	TKP	Hürriyet Partisi
----	-----	-----	-----	------------------

Remzi Öksüz (Mebus)	Kemali Bayazıt (Doktor)	Vedii Bilgin (Doktor)	Maraş teşkilatı bulunmama ktadır.	Maraş teşkilatı bulunmama ktadır.
Ahmet Bozdağ (Mebus)	Mehmet Şişman (Çiftçi)	Sıtkı Kutlu (Em. Albay)		
Ahmet Kadioğlu (Mebus)	Kemal Aksöyek (Mühendis)	Remzi İnce (Doktor)		
Abdullah Aytemiz (Mebus)	Fehmi Evliya (Hukuk Doktoru)	Mustafa Kuşcuoğlu (İktisat Mezunu)		
Hüsnü Göktuğ (Mebus)	Nusret Durakbaşa (Doktor)	Ahmet Ganiyusufoğlu (Emekli Memur)		
Mahmut Karaküçük (Mebus)	Abdullah Yaycıoğlu (Çiftçi- Mebus)	Kamber Riştanoğlu (Av.)		
Mazhar Özsoy (Mebus)	Hilmi Soydan (Avukat)	Sadi Kazancı (Avukat)		
Lütfü Ülkümen (Mebus)	Emin Soysal (Gazeteci, Mebus)	Ali Dayı (Çiftçi)		
Ahmet Dedeoğlu (DP İl Başkanı)	Halil Gürün (Profesör)	Hüsnü Zeki Söylemezoğlu (İstanbul İl Başkanı)		
		Mahmut Ramazanoğlu (Avukat)		

Tablodan da anlaşılacağı üzere DP adayları mevcut milletvekillerinin yeniden aday gösterilmesi şeklinde oluşturulmuştur. CHP adayları arasında Maraş il teşkilatında görevli şahısların ve eğitim düzeyi nispeten yüksek kişilerin aday olduğu görülmektedir. CMP adayları ise yine aynı niteliklere sahip görünürken çiftçilerin çoğunluğu dikkat çekicidir.

Seçimlere çok az bir süre kala partilerden istifalar ve parti değiştirmeler olunmuştur. Konjonktür gereği bu değiştirmelerden en geniş çaplı olanı CHP Maraş Elbistan şubesinde gerçekleşmiştir. Buna göre partiye mensup 50 vatandaş başlarında Seyit Erdoğan'ın imzası ile CHP'den istifa ettiklerini ve DP saflarına geçme isteklerini belirtmiştir (Demokrasiye Hizmet, 4 Ekim 1957: 1). Yine aynı tarihlerde DP saflarından istifalarda ortaya çıkmaktadır. Bu durumu bildiren dilekçelere gazetelerde yer verilmiştir. Bunlardan bir tanesi aşağıda örnek olarak sunulmuştur. Bu örnek bir aşiret yönetiminin DP'den ayrıldığını ifade etmektedir.

Aşağıda adımız yazılı ve imzalarımız mevzu Pazarcık kazasının Atmalı Tilkiler Köyü muhtarı ve ihtiyar heyeti ve aşiretin ileri gelenleri aynı aşirete mensup DP Meclis-i Umumi yedek üyesi DP'den istifa eyledik.Mevcut şartlar altında DP'de çalışmayacağız. Bir partiyede intisap etmeden çalışacağımızın gazetenize neşredilerek katiyetin umumi efkâra duyurulmasını rica ederiz (Halk Postası, 23 Ekim 1957: 1).

Seçimlerde gelenek olarak partilerin dayandığı sosyal yapı eşraf ve şehir ileri gelenleri olmuştur. Partiler bu grupları ve aşiretleri yanına çekmek için yoğun çaba sarf etmiştir. Nitekim genel aday niteliğine bakıldığı takdirde bu isimlerin belirli bir ekonomik ve sosyal statüye sahip kişiler olduğu görülmüştür. Ancak her iki partide birbirini ağa partisi olarak eleştirmiştir. CHP'ye yakınlığı ile bilinen Halk Postası adlı gazetede kendisi de parti adaylarından biri olan Nusret Durakbaşa tarafından kaleme alınan bir yazıda dile getirilenler bu algı şöyle ifade edilmiştir;

"Demokrat Parti iktidarının hususiyetlerinden biri ağa zihniyetini himaye etmek ve menfaatlerini korumak olmuştur. Denilebilir ki ağaların himayesi DP'nin köylüleri ve geniş halk kitlelerini gözetme iddiasına rağmen en geniş ölçüde DP zamanında sağlanmıştır. Oy avcılığı endişesi bu partiyi memleketin en hayati menfaatlerinde bile tavizciliğe ve ağaların gözetilmesi fikrine götürmüştür.

DP'nin iktisadi ilişkileri dolayısıyla ağaların tesirinde bulunan bir kısım halk kütlelerinin oyunu kazanmak için ağaların çıkarlarını geniş ölçüde koruması esasen bu konuda mevcut ahenksizliği daha da artırmıştır. Zirai sahadaki bu hatalı gidiş sınai sahada da kendini göstermiştir. Sözde serbest ekonomiyi gerçekleştirmek ve serbest teşebbüse yer vermek amacıyla büyük sermayedarların ağaların fabrikalar hükümetin geniş kredi desteği ile kurdurulmuştur"(Halk Postası, 2 Kasım 1957: 1).

Yoğun bir seçim çalışmaları trafiğinin ardından 27 Ekim'de erkenden kullanmaya başlanan oylar sonunda seçim sonuçları, henüz saat 14.30'dan itibaren radyodan yayınlanmaya başlanmıştır. YSK'nın itirazlarına karşın

sürdürülen radyo yayınları DP yanlısı bir görüntü vermiştir (Albayrak, 2004: 298). 27 Ekim’de yapılan seçim sonuçlarına göre Maraş’ta, 9 milletvekili de CHP’den çıkmıştır (TÜİK, 2012: 11). Ülke genelindeki oy dağılımı ise DP, Bütün bu itham ve iddialar arasında 27 Ekim 1957 tarihinde yapılan seçimlerin sonuçları, Maraş yerel basınında manşetten duyurulmuştur. İktidar gazetesi seçimi DP’nin Üçüncü Büyük Zaferi başlığı ile duyurmuştur (Demokrasiye Hizmet, 29 Ekim 1957; TÜİK, 2012: 71). İki muhalif gazetenin partileri arasındaki ittifaka dayalı olarak birlik içinde hareket ettikleri ve seçimin ertesi günü aynı manşetle çıktıkları görülmüştür. Her iki gazetede seçimin ön sonuçlarını Milli İrade CHP Lehine Tecelli Ediyor, Maraş’ta CHP Adayları 6 Bin Küsur Reyle Kazandılar başlığı ile duyurmuşlardır (Halk Postası, 28 Ekim 1957: 1; Maraş’ın Sesi, 28 Ekim 1957: 1). Ancak nihai seçim sonucuna dair bir yayın yapılmamıştır.

Seçim sonuçlarına göre ülke genelinin aksine DP, Maraş’ta seçimi kaybetmiş ve CHP kazanmıştır. Genel bir şaşkınlık yaratan bu seçim sonuçlarına göre DP, Maraş’ta 25 bine yakın bir oy kaybederken, 9 milletvekilliğinden hiç birini kazanamamıştır. Seçim sonuçlarına göre DP ve CHP arasındaki oy farkı 3.961’dir. DP’nin kalesi olarak görünen Maraş’ta alınan bu sonuç, basında da şok etkisi yaratmıştır. Bu durumun sebepleri üzerinde düşünmeye davet edilen DP’lilere partinin kudretten düşmediği ve halk üzerinde yeniden bir heyecan yaratılması gerektiği belirtilmiştir. TÜİK verileri ile Maraş basınının verdiği oranlar arasında küçük farklar söz konusudur. Buna göre yerel basın ve TÜİK’in resmi rakamlarına göre partilerin Maraş’ta aldıkları oy oranları şu şekildedir:

Tablo:2-Maraş’ta Partilerin Aldıkları Oy Miktarı
(Demokrasiye Hizmet, 31 Ekim 1957: 1).

Parti Adı	Yerel Basına Göre Partinin Aldığı Oy Miktarı	TÜİK Verilerine Göre Partilerin Aldıkları Oylar
Demokrat Parti	45.619	45.890
Cumhuriyet Halk Partisi	49.552	49.252
Cumhuriyetçi Millet Partisi	14.044	13.922

Demokrasiye Hizmet gazetesinin 29 Ekim 1957 tarihinde çıkan sayısının birinci sayfasına göre Maraş ve kazalarında kullanılan oy oranları ise şu şekildedir:

Tablo:3-Maraş ve Kazalarında Kullanılan Oy Oranları
(Demokrasiye Hizmet, 29 Ekim 1957: 1)

Kaza Adı	Seçmen Sayısı	Oy Sayısı
Merkez Kaza	56.654	37.645
Afşin	16.913	12.881
Andırın	10.289	8.877
Pazarcık	25.029	18.995
Elbistan	28.918	20.862
Göksun	13.660	10.617
Toplam	151.563	109.877

Seçim sonuçlarına göre DP ülke genelinde 23 vilayette kaybetmiştir. Bu illerden biri de Maraş'tır. Maraş ve diğer 18 ildeki oy kaybı çeşitli sebeplere bağlanmıştır. Bunlardan ilki mebusların seçildikten sonra seçmenleri ile irtibatlarını ve halk ile temaslarını kesmiş olmalarıdır. Yine bu vilayetlerdeki milletvekillerinin şahsi hesaplar peşine düşerek halkın sorunlarını dikkate almamış olmaları, il ve ilçe teşkilatlarının yetersiz çalışmaları, bazı vilayetlerde aday listelerinin halk tarafından beğenilmemiş olması gibi etkenler sıralanmıştır. CHP'nin seçim zaferi genel olarak CMP'nin varlığı ve desteğine bağlanmıştır (Demokrasiye Hizmet, 30 Ekim 1957: 1). Bu konuda yapılan istatistiki bir çalışmaya göre de DP'nin oylarındaki azalma DP'den CMP'ye kayan % 5'lik bir oy oranına bağlıdır. Genel oy düşüklüğünün % 8 olmasına bakılırsa kalan miktarın kentli DP seçmenin oylarını değiştirmesi ve muhtemelen CHP'ye kaydığı görülmüştür (Alkan-Bağcı, 2008: 218).

Seçimlerin ardından ülke genelinde artan iktidar-muhalefet gerginliği halka da yansımıştır. Maraş'ta adeta basın savaşları şeklinde kendini gösteren iki parti arasındaki mücadele, seçimlerin ardından daha da artmıştır. DP'nin Maraş'ta kaybetmesi ve CHP'nin seçim zaferi basında da geniş oranda taraflı yayınlara sebep olmuştur. Şehir içinde CHP'nin hoparlör ile yaptığı seçim bilgilendirmesi, DP'liler üzerinde olumsuz etkiler yapmış ve karşılıklı yalanlamalar başlamıştır. CHP'nin seçim sonuçlarına dair halka yaptığı bilgilendirme muhalif kanat tarafından yalanlanmış ve seçimin kendileri tarafından kazanıldığı iddia edilmiştir. DP'li basına göre halk bu yorumları büyük bir olgunlukla karşılayarak herhangi bir olay çıkmasına izin vermemiştir (Demokrasiye Hizmet, 31 Ekim 1957: 1). CHP yanlısı olarak bilinen Halk Postası, seçim sonuçlarını Kanuni

Şartların Ağırlığına Rağmen CHP 200 Kusur Mebus Çıkardı manşeti ile duyurmuştur (Halk Postası, 29 Ekim 1957: 1).

Seçimlerin sona ermesinden sonra Maraş'taki seçim sonuçlarına itirazlar yükselmeye başlamıştır. Bunlardan en önemlisi seçmen listelerine kaydedilmeyen 10-15 bine yakın seçmenin var olduğu konusundaki DP tarafından YSK'ya yapılan itirazdır. Keza seçim sonuçlarına göre iki parti arasında çok az olan oy farkı bu kütük ve defterlerin kıyaslanması ve tamamlanması ve seçimlerin yenilenmesi ile çok rahat kapatılabilecektir. Ancak DP tarafından YSK'ya Maraş konusunda yapılan bu itiraz YSK tarafından İl Seçim Kuruluna gönderilmiştir. Ancak İl Seçim Kurulu bu itirazın yersiz olduğuna çoğunlukla karar vermiştir. İl Seçim Kurulunun almış olduğu bu karara da DP tarafından YSK'ya itiraz edilmiştir. (Demokrasiye Hizmet, 14 Kasım 1957: 1; Halk Postası, 13 Kasım 1957: 1). Bu karar muhalif Maraş'ın Sesi gazetesinden şu şekilde duyurulmuştur: "Maraş'ta Seçim Bozulacak Diyenlerin Kulakları Çınlasin Seçim Dün Kat'ileşti" (Maraş'ın Sesi, 13 Kasım 1957: 1). Bu kararın akabinde basına yansıyan haberlerde görüldüğü kadarıyla Maraş Valisi İbrahim Öztürk, tarafsız olmadığı yönünde şikâyetlere maruz kalmıştır. Bilhassa ocak başkanları tarafından hedef gösterilen vali, iki kanat arasında zor durumda kalmıştır (Halk Postası, 25 Kasım 1957: 1).

Öte yandan seçimlerde yapılan usulsüzlük iddiaları yurt genelinde olduğu gibi Maraş'ta da ortaya atılmıştır. Buna göre seçim sonuçlarını etkilememiş olmakla beraber bazı köy ve kasabalarda yapılan ihlaller buralardaki halk üzerinde olumsuz etki bırakmıştır. Buna göre örneğin seçim vaktinden evvel bir köyde açılan sandıktan açık ara CHP'nin üstün bir oy aldığı görülmüştür. Bu oranlar köyden köye duyurularak halk üzerinde bir etki yaratılmaya çalışılmıştır. DP'li basının haberine göre yine başka bir köyde DP'li ve CHP'li iki ağanın anlaşması ile oylar verilmiştir. Ancak çıkan anlaşmazlık üzerine CHP'li ağanın itirazı ve köydeki öğretmen de ikna edilmesi ile yeniden sayılan oylar sonucunda sandıktan DP'nin galip çıktığı belirlenmiştir. Başlangıçta ki anlaşmaya karşın yeniden açılan sandıktan her parti kendi oy adedini belirleyerek oylarını sahiplenmiştir. Bu iki örnek olay halkın içinde bulunduğu kutuplaşmayı göstermiştir (Demokrasiye Hizmet, 8 Kasım 1957: 1).

SONUÇ

Maraş yerel basını üzerinden irdelenmeye çalışılan 1957 seçimleri, Maraş'ta ülke genelinde DP aleyhine değişen siyasi havayı sunması açısından oldukça önemlidir. Anadolu şehri olarak çok partili hayata geçiş devresinin akabinde yapılan üç genel seçimin ardından sert bir geçiş yaparak, CHP yanlısı bir görüntü çizen Maraş'ın siyasi tercihi dikkat çekicidir. Bu durumun ülkenin iç ve dış genel sıkıntılarının yerel düzeye yansıması bir sonucu olarak değerlendirilmesi yerinde

olmakla beraber şehirdeki CHP örgütünün öncekine nazaran daha aktif bir siyaset yürütmesinin ve adeta halka kendini hatırlatmış olmasının da etkisi oldukça büyüktür. Seçim propaganda ve çalışmaları sırasında da görüleceği üzere CHP bütün kanalları ile daha aktif çalışırken seçim propagandasını DP iktidarının getirdiği ekonomik sıkıntılar ve bu iktidar süresi boyunca yerel zenginlerin eleştirilmesi üzerine kurmuştur. Bu durum ataerkil bir görüntü ve eşraf ve ağalar ellinde bir yaşam süren şehir halkı için iyi bir siyasi malzeme olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda propagandaların temel hareket noktası, CHP eski idaresinin DP iktidarı ile kıyaslanması olmuştur. Bu noktada DP, propagandasını dini vurgu üzerinde yoğunlaştırmış ve CHP'nin yaptığı dini baskılar dile getirilmiştir. Maraş'ta ifade edilen CHP söylemi ise yedi yıllık DP iktidarı boyunca Maraş için hiçbir çalışmanın yapılmamış olduğu gerçeğidir.

Muhalefet partisi olan CMP'nin yürüttüğü çalışma ve propagandaların da oldukça etkili olduğu aşikârdır. Bilhassa DP iktidarına karşı Maraş özelinde yürüttüğü çalışmalar, Osman Bölükbaşı'nın tutuklanması ve bu durumun seçim malzemesi olarak kullanılması gibi etmenler önemli bir faktör olmuştur.

Maraş yerel basını üzerinden incelenen 1957 seçimleri her şeye rağmen demokratik bir siyaset ve özgür basın politikası varlığını göstermiştir. Bilhassa şehirdeki üç büyük partinin üç temsilcisi konumunda olan gazetelerin muhalif oldukları parti haberlerine de yer vermesi ve yorumların belli bir seviyede tutulması önemli bir göstergedir. Gazetelerle vatandaşa yapılan çağrılar, demokratik bir hakkın kullanımı ve oyunu her ne olursa olsun kullanmaya daveti içermektedir. Gazetelerin bu tutumu henüz yeni bir kültür olmasına karşın demokrasi anlayışı ve kültürünün belli bir seviyede canlı tutulduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA**Resmi Kaynaklar**

Resmi Gazete, Sayı: 9705, 13 Eylül 1957.

Resmi Gazete, Sayı: 9710, 19 Eylül 1957.

Araştırma-İnceleme Eserler

Akşin, Sina, (2003), “Demokrat Parti Dönemi”, **Çağdaş Türkiye 1908-1980**, Cem Yayınevi, İstanbul.

Albayrak, Mustafa (2004), **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix, Ankara.

Aldıkaçtı, Orhan (1959), “27 Ekim 1957 Milletvekilleri Seçimi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 24, Sayı: 1-4.

Alkan, Haluk- Bağcı, Hakan (2008), “Sosyo-Ekonomik Değişme ve Siyasal Katılma: Kahramanmaraş Örneği 1950-2002”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 39, Ekim.

Aslan, Emel (2014), **Türkiye'nin İç Siyasetinde Demokrat Parti (1950-1960)**, Basılamamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.

Bulut, Sedef (2009), “Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu”, **Akademik Bakış**, Cilt: 2, Sayı: 4, Yaz.

Kapani, Münici (1992), **Politikaya Giriş**, Bilgi Yayınevi.

Sezen, Saim (2010), **Seçim ve Demokrasi**, Gündoğan Yayınları, Ankara.

Tuncer, Erol (2012), **1957 Seçimleri**, TESAV, Ankara.

Tuncer, Erol (2003), **Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)**, TESAV, Ankara.

TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, Ankara, 2012.

Türk, Hikmet Sami (1969), “Türk Seçim Sisteminde Oy Hakkı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 26, Sayı: 3-4.

Yaşar, Beril (2014), “Demokrat Parti’de Parti İçi Demokrasi (1946-1960)”, **Tarih Okulu Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: XVIII, Haziran.

Gazeteler

“Orhan Köprülü Dün D. P.den İstifa Etti”, **Ulus**, Yıl: 36, No: 12318, 19 Temmuz 1957.

“Osman Bölükbaşı Dün Tekrar Tevkif Edildi”, **Ulus**, Yıl: 36, No: 12355, 26 Temmuz 1957.

“Türkiye’nin En Küçük Partisi Halk Kurtuluş Partisi Seçimlere Girecek”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1889, 15 Ağustos 1957.

“Şehrimiz D.P. Vilayet Kongresi Dün Sükûn İçinde Yapıldı”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1890, 16 Ağustos 1957.

“Seçimlerin Bu Sonbahar’da Yapılması Kararlaştırıldı”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1904, 6 Eylül 1957.

“Kemali Bayazıt’ın Basın Toplantısı”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1918, 18 Eylül 1957.

“Asil Türk Milleti imtihan günü Sandık Başında Söz Senindir...”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1918, 18 Eylül 1957.

“Partili Vatandaş”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1922, 22 Eylül 1957.

“Seçmen Kütüklerinin Asıldığı Hakkında Valimizin Halkımıza Tebliği”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1924, 25 Eylül 1957.

“DP’ye Aday Akını”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1925, 26 Eylül 1957.

“CHP Aday İsteklileri”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-19272, 28 Eylül 1957.

- “DP’ye Adaylık için Müracaat Eden Niyazi Zarifoğlu’nun Beyannamesi”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1930, 2 Ekim 1957.
- “Elbistan’da Başta Seyit Erdoğan Olduğu halde CHP’den 50 Vatandaş Daha İstifa Ederek DP’ye Kayıt Oldu”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1931, 3 Ekim 1957.
- “Elbistan’da Başta Seyit Erdoğan Olduğu halde CHP’den 50 Vatandaş Daha İstifa Ederek DP’ye Kayıt Oldu”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1932, 4 Ekim 1957.
- “Siyasi Partilerin Adayları”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1935, 8 Ekim 1957.
- “CHP’nin Açık Hava Toplantısı Soysal’ın Konuşması İle Karagöz Oyunu Oldu”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1942, 16 Ekim 1957.
- “CMP’nin İkinci Açık Hava Toplantısı”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1942, 16 Ekim 1957.
- “Demokrat Partinin Dünkü Açık Hava Toplantısı”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1945, 19 Ekim 1957.
- “Maraş’ta Seçimi DP Kaybetti”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1953, 29 Ekim 1957.
- “DP’nin Zaferi ve Alınacak Dersler”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1954, 30 Ekim 1957.
- “CHP Milleti Kıyama mı Sürüklüyor”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1955, 31 Ekim 1957.
- “Vilayetimizde Seçimin Kat’i Neticesi”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1955, 31 Ekim 1957.
- “İki Seçim Suçu”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1962, 8 Kasım 1957.
- “Maraş Seçimleri Kat’i Neticeye Bağlanmak Üzere”, **Demokrasiye Hizmet Günlük Siyasi Gazete**, Yıl: 8, Sayı: 34-1967, 14 Kasım 1957.

- “Şehrimiz CHP Teşkilatının Çalışmaları”, **Halk Postası**, Yıl:3, Sayı: 888, 7 Ocak 1957.
- “Seçmen Kütükleri”, **Halk Postası**, Yıl: 3, Sayı: 986, 6 Mayıs 1957.
- “Seçmen Vatandaşların Dikkatine”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 997, 18 Mayıs 1957.
- “CHP İl Kongresi”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1011, 4 Haziran 1957.
- “Muhalefet Liderleri İşbirliğinin Zaruretini Kat’i Olarak Kabul Ettiler”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1069, 14 Ağustos 1957.
- “Muhalefet İşbirliğine Karar Verdi”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1077, 23 Ağustos 1957.
- “CHP İl Başkanı Dr. Kemali Bayzıt’ın Basın Toplantısı”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1099, 18 Ağustos 1957.
- “Yurttaş Kütüklerde Adını Ara”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1011, 20 Eylül 1957.
- “CHP’nin Çalışmaları”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1105, 25 Eylül 1957.
- Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı:1132, 28 Ekim 1957.
- “D. Partide Deneme Yok”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1109, 30 Ekim 1957.
- “Ağa Zihniyeti ve Menfaatleri”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1111, 2 Kasım 1957.
- “DP Mebus Adayları Nihayet Dün Açıklandı”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1116, 8 Ekim 1957.
- “Şehrimiz CMP’si”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1116, 8 Ekim 1957.
- “Şehrimizde DP Çöküyor”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1120, 12 Ekim 1957.
- “CHP Gazipaşa Ocak Konuşmasını İçerde ve Dışarda Binlerce Kişi Dinledi”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1121, 14 Ekim 1957.
- “Elbistan’da Özsoy Ailesinden Başka DP’li Kalmadı”,**Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1120, 12 Ekim 1957.

“DP’lerin Taşlandığı Nahır Önünde CHP’liler Alkışlandı”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1124, 18 Ekim 1957.

“Aytemiz, Halk Partisine Kafır Diyenler Kafırdır Dedi”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1125, 19 Ekim 1957.

“Kanuni Şartların Ağırlığına Rağmen CHP 200 Küsur Mebus Çıkardı”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1133, 29 Ekim 1957.

“Maraş Seçimleri Kat’ileşti”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1146, 13 Kasım 1957.

“Valimiz DP’liler Tarafından Şikayet mi Ediliyor?”, **Halk Postası**, Yıl: 4, Sayı: 1156, 25 Kasım 1957.

“CMP Milletvekilleri Şehrimize Geldiler”, **Maraş’ın Sesi**, Yıl: 2, Sayı: 328, 17 Mayıs 1957.

“CHP Kongresinde İhtilaf Çıktı”, **Maraş’ın Sesi**, Yıl: 2, Sayı: 342, 4 Haziran 1957.

CMP Maraş İl Başkanlığından Tebliğ Edilmiştir”, **Maraş’ın Sesi**, Yıl: 2, Sayı: 349, 12 Haziran 1957.

“Cumhuriyetçi Millet Partisinden Tebliğ Edilmiştir”, **Maraş’ın Sesi**, Yıl: 2, Sayı: 434, 24 Eylül 1957.

“DP’ye Oy Vereceklere”, **Maraş’ın Sesi**, Yıl: 2, Sayı: 437, 27 Eylül 1957.

“Seçmen Vatandaş, Seçme Hakkını Çiğnetme”, **Maraş’ın Sesi**, Yıl: 2, Sayı: 438, 28 Eylül 1957.

Maraş’ın Sesi, Yıl: 2, Sayı: 477, 13 Kasım 1957.

Zafer, 23 Ekim 1957.